

Remissvar:

Nationella vårdkompetensrådets förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

4.3-10609/2023

SFS har erbjudits att lämna sina synpunkter på remissen av *Nationella vårdkompetensrådets förslag till nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning*. SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor. SFS har ett femtiotal medlemskårer vilka tillsammans representerar ungefär 390 000 studenter och doktorander.

SFS är särskilt positiv till förslaget om kostnadsneutralitet för studenter vid VFU. Nedan lämnar SFS sina synpunkter på de olika förslagen.

5.2 Hälso- och sjukvårdens organisation, verksamhet och ledning

SFS tar inte ställning till förslagen i detta kapitel.

5.3 Personal inom hälso- och sjukvården

5.3.1 Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är nödvändigt för en hållbar kompetensförsörjning

SFS **tillstyrker** förslaget och **föreslår** att studenter på VFU uttryckligen inkluderas. Arbetsmiljön har påverkan på alla på arbetsplatsen, inklusive studenter som gör VFU. En dålig arbetsmiljö kan ha stor påverkan på studenternas VFU och även på deras kommande arbetsliv. Det är därför viktigt att studenter på VFU också beaktas här, precis som övriga på arbetsplatsen så ska de också ha en god arbetsmiljö.

Studenternas VFU lär även gynnas av att deras handledare och kollegor har en bra arbetsmiljö med rimlig arbetsbelastning och då bättre "hinner med" studenten.

5.3.2 Stöd till prioritering av rätt arbetsuppgifter

SFS vill här föra fram att förslaget saknar ett fokus på handledning. Personal som handleder och utbildar studenter behöver ha tid både för handledningen och att utbilda sig pedagogiskt, och det kan behövas stöd för att detta ska kunna prioriteras. Vi anser därför att stöd till prioritering kopplat till handledning tydligt behöver ingå.

5.3.3 Användarvänliga digitala verktyg en förutsättning för en effektiv hälso- och sjukvård

SFS tar inte ställning till förslaget.

5.3.4 Vårdens medarbetare bör i ökad grad ges möjlighet att delta i fortbildning

SFS betonar att om handledning ingår som en arbetsuppgift så behöver personen ges möjlighet att kompetensutvecklas inom det, exempelvis i pedagogik. Det är även viktigt för studenter att arbetssättet de lär sig under VFU är aktuellt och korrekt, därför är det bra att vårdprofessionerna fortbildas. Fortbildning är också en central faktor för att få personalen att stanna kvar i vårdyrket.

5.3.5 Tid och resurser behöver säkerställas för att möjliggöra fortbildning för personalen

SFS tillstyrker förslaget, med samma inställning som 5.3.4. Ett problem idag är att det inte finns utrymme att gå en handledarutbildning, vilket beror på avsaknad av tid och resurser. För att studenter ska få en bra VFU är det viktigt att deras handledare har kompetens och utbildning samt tid avsatt för att kunna handleda.

5.3.6 Samverkan för att tydliggöra karriärvägar och kompetensstegar som tillvaratar erfarenhet och kompetens

SFS tillstyrker förslaget. Det måste vara tydligt för studenter hur de kan göra karriär i sitt framtida yrkesliv.

SFS vill även lyfta att undervisning kopplat till VFU med fördel skulle kunna utgöra en egen karriärväg som är meriterande. Här avser vi en separat tjänst inom vården som utbildningsansvarig för att samordna handledarna och ha kontakt med lärosätet. Det blir ett sätt att stärka utbildningen genom att göra tydligare karriärvägar kopplat till VFU och handledning.

5.3.7 Samverkan för fler forskarhandledare genom karriärutvecklingsprogram

SFS tillstyrker förslaget. Det är viktigt att doktorander får en god handledning av handledare med pedagogisk kompetens. Det är även viktigt för högskolans framtida kompetensförsörjning att det finns tillräckligt med handledare, så att fler kan genomgå forskarutbildning.

5.3.8 Ta tillvara seniora medarbetares kompetens

SFS tar inte ställning till förslaget.

5.3.9 Inför strukturerad introduktion och mentorskap av nya medarbetare för att rekrytera och behålla personal

SFS tillstyrker förslaget. Det är positivt att nyexaminerade studenter ska mötas av en strukturerad introduktion och mentorskap. Det är generellt ett stort steg att gå från student till arbetare. Många professionsutbildningar har förhållandevis lite VFU sett till vad de ska göra i sitt yrkesliv. En god introduktion bidrar till att sänka tröskeln vid övergången från student till anställd.

SFS vill även passa på att lyfta att nyexaminerade även bör få en introduktion till sådant som de inte får ta del av under sin VFU, exempelvis digitala verktyg.

5.3.10 Främja rekrytering av underrepresenterat kön

SFS tillstyrker förslaget. SFS anser att lärosätena ska arbeta med breddad rekrytering och att studentgruppen ska spegla samhällets sammansättning. Genom en återspeglning tillvaratas erfarenheter, perspektiv och kompetenser i kunskapssamhällets utveckling och kunskapen görs tillgänglig för fler.

5.3.11 Information till ungdomar om yrken i hälso- och sjukvården för att främja rekryteringsmöjligheterna

SFS avstår från att tillstyrka eller avstyrka förslaget, men är positiv till att förslaget inte innebär en styrning av utbildningsplatser. Det är viktigt att studenters efterfrågan även fortsatt står till grund för dimensioneringen av utbildningen.

5.4 Universitet och högskolors verksamhet

5.4.1 Inför VULF-avtal

SFS tillstyrker förslaget. Vi har även tillstyrkt liknande förslag i tidigare remissvar till *Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9)*.¹ Ett VULF-avtal kan leda till mer effektiv resursanvändning, starkare forskningsanknytning, och mer samarbete.

I VULF-avtalet behöver det framgå att studenters merkostnader för VFU, såsom boende- eller resekostnader, ska täckas.

Rörande den ekonomiska finansieringen av VULF så vill SFS betona att medel inte ska få tas från andra delar av utbildningen (så att dessa blir lidande) och att finansieringen bör planeras långsiktigt.

5.5 Utbildning och forskning vid universitet och högskolor

5.5.1 Samordning av utbildningar med få studenter ger utbildningen bättre ekonomisk bärkraft

SFS avstyrker förslaget. SFS är inte emot samordning av utbildningar, men anser att den bättre lösningen är att förbättra ersättningssystemet för utbildningen.

Bakgrunden till Nationella vårkompetensrådets förslag är högskolans ersättningssystem, vilket beräknas utifrån antalet registrerade studenter (helårsstudent, HST) och genomströmningen i form av tagna högskolepoäng (helårsprestation, HPR).

Ersättningssystemet innebär att hälso- och sjukvårdsutbildningar med få studenter inte har ekonomisk bärkraft. Istället för att lösa symptomet på problemet genom samordning av utbildningar med få studenter, vilket Nationella vårkompetensrådet föreslår, så menar SFS att man behöver gå till roten med problemet: HPR behöver tas bort eller åtminstone minska i betydelse sett till HST.

Högre utbildning är underfinansierad. Enligt SULF:s rapport *30 år av underfinansiering*, behöver det göra en höjning om 1 330 miljoner kronor för utbildningsområde vård, 2 036 miljoner kronor för utbildningsområde medicinskt, samt 126 miljoner kronor för utbildningsområde odontologiskt, för att komma till rätta med urholkningen.²

SFS föreslår därför istället att HPR i första hand avskaffas eller i andra hand minskar i betydelse. Dessutom behöver HST öka, för att väga upp för den urholkning av utbildningsområdena som har skett sedan 1990-talet.

---

¹ SFS remissvar *Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9)*.

https://sfs.se/wp-content/uploads/2024/05/SFS-remissvar-P2-422324-Utvecklat-samarbete-for-verksamhetsforlagd-utbildning-%E2%80%93-langsiktiga-atgarder-for-sjukskoterskeprogrammen-SOU-2024_9.pdf

² SULF, 2024, *30 år av underfinansiering - Hur systemfelet i resurstilldelningen sänker den högre utbildningen*. https://sulf.se/app/uploads/2023/04/30-ar-av-underfinansiering_240925.pdf

Generellt är SFS positiv till samverkan och samarbete mellan lärosäten, dock är det viktigt att det är upp till lärosätena själva att välja hur det ska utformas och att styrningen inte ökar. SFS vill särskilt framhäva vikten av transparens för studenterna vid samverkan av utbildning mellan lärosäten. Studenterna behöver veta redan när de söker till utbildningen om kurser kan komma att ges av eller förläggas vid ett annat lärosäte, så att de kan ta ett informerat beslut. Det är inget som får dyka upp oförutsett under utbildningens gång. SFS vill också betona att det är viktigt att samordning av utbildningar inte medför några nackdelar eller svårigheter för studenterna, såsom merkostnader för resor eller dubbelt boende om delar av utbildning eller VFU sker på annan ort än studieorten.

Andra problem är bristen på disputerade lärare och forskning. SFS kan här lyfta att det pågår en process mellan SUHF:s expertgrupp för samverkan och expertgrupp för professionsutbildningar inom hälso- och sjukvården med att utreda hinder och möjligheter för samverkan. Utredningen ämnar ge bättre förutsättningar för ny samverkan och initierades på efterfrågan av organisationens medlemmar.

5.5.2 Regelverket för antagning till specialistsjuksköterska bör ses över

SFS avstyrker förslaget. SFS ser inte ett behov av att regeringen gör en översyn av regelverket för antagning till specialistsjuksköterskeutbildning. Vi vänder oss mot olika antagningsvillkor för de sökande genom att vissa sökande placeras i en särskild urvalsgrupp, vilket UKÄ också påpekat är särbehandling. SFS ingångsvärde är att antagningssystemet ska vara transparent, förutsägbart och rättvist.

I bakgrunden till förslaget beskrivs Marie Cederschiöld högskolas begäran om förhandsbesked från UKÄ om tolkningen av bestämmelserna om urval i 7 kap. högskoleförordningen vid antagning till vidareutbildning av sjuksköterskor till specialistsjuksköterska eller barnmorska. Det står att "Den viktigaste anledningen till att utbildningsplatser inte fylls är enligt högskolan att antagna studenter inte beviljas ledighet för studier av sina arbetsgivare. Om de som antagits till utbildningen får ett sent besked av sin arbetsgivare om nekad tjänstledighet, avböjer de sin plats strax innan eller efter programstart. Det innebär att det är svårt för lärosätet att ta in reserver, eftersom de sökande sällan beviljas tjänstledighet med kort varsel."

SFS anser att det blir bakvänt att ändra antagningssystemet när problemet ligger i att arbetsgivare inte beviljar tjänstledighet för studier och att beskedet kan ges tätt inpå terminsstart. Lösningen borde istället vara att arbetsgivare bli flexibla och snabbare i att bevilja tjänstledighet för studier, vilket också bidrar till att främja deras egen kompetensförsörjning. Det bör även gå att reglera i kollektivavtal för att arbetsgivarnas hantering ska bli flexibla.

Om det är problem med att specialistsjuksköterskestudenter som har en betald utbildning via arbetsgivaren inte antas via antagningssystemet (till följd av andra arbetsgivare nekar tjänstledighet tätt inpå terminsstart), så **föreslår SFS istället** att arbetsgivaren köper utbildning av lärosätet, det vill säga uppdragsutbildning.

5.5.3 Stöd till ökad genomströmning och kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen genom evidensbaserade handledarmodeller

SFS avstyrker förslaget. SFS anser att det är bättre att ett eller flera lärosäten får i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd, snarare än att webbplatsen kliniskhandledning.se breddas. Det finns många webbplatser och annat material, och detta behöver först inventeras.

SFS föreslår istället att ett eller flera lärosäten bör få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för handledarutbildning, vilket vi även föreslog i vår remissvar till *Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9)*.³ Flera lärosäten har redan utvecklat olika handledarutbildningar med moduler och tillhörande webbsidor, förslagsvis skulle ett eller flera av dessa lärosäten kunna tilldelas ett uppdrag. I uppdraget bör det ingå att inventera, det vill säga se över och samla in det material, såsom hemsidor, och de kurser som redan finns. Studentperspektivet bör aktivt involveras och beaktas i uppdraget.

SFS vill särskilt betona vikten av stöd för handledare och att alla handledare genomgår utbildning, för att de på bästa sätt ska kunna handleda studenter. Det bör även vara möjligt för handledare att tillgodoräkna tidigare handledarkurser vid byte av arbetsplats och undervisning av studenter från nya lärosäten. Tidigare handledarkompetens bör kunna kompletteras med innehåll gällande specifika undervisningsmodeller som används av associerat lärosäte istället för att avfärdas.

5.5.4 Kostnadsneutralitet för studenter vid VFU

SFS tillstyrker förslaget. Det är mycket viktigt att studenter blir ersatta för sina merkostnader för VFU, exempelvis boende- eller resekostnader, och det är något som SFS har verkat för länge. SFS är därför positiv till att detta har hörsammats, och vill även att kostnadsneutraliteten ska gälla för VFU-studenter inom alla utbildningsområden.

SFS föreslår att det också borde finnas en nationell modell för uppföljning, vilket med fördel kan tas fram av SUHF.

5.5.5 Enhetlighet behövs kring vilka kliniska färdigheter en student bör ha

SFS avstyrker delvis förslaget. SFS är inte emot att lärosätena gemensamt enas om vilka kliniska moment som bör ingå i utbildningen, men tolkar förslaget som att det ska vara bindande för lärosätena att följa, vilket går emot deras frihet att utforma undervisningen.

---

³ SFS remissvar Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9).

https://sfs.se/wp-content/uploads/2024/05/SFS-remissvar-P2-422324-Utvecklat-samarbete-for-verksamhetsforlagd-utbildning-%E2%80%93-langsiktiga-atgarder-for-sjukskoterskeprogrammen-SOU-2024_9.pdf

SFS är skeptisk till att modellen EPA används som typexempel. SFS fått indikation från studenthåll att den praktiska implementeringen inte fungerat som planerat och att det råder oenighet mellan olika lärosäten om dess förhållande till nationella mål. SFS kan också framföra att vi i ett tidigare remissvar även var tveksamma till införandet av ett nationellt kliniskt slutprov för sjuksköterskestudenter.⁴

SFS föreslår istället att lärosätena tar fram riktlinjer kring kliniska moment, och att det är upp till lärosätena själva att besluta i vilken mån de ska följa dem. Studentperspektivet behöver ingå i framtagandet av riktlinjerna.

SFS förstår att det finns en särskilt förväntan på vad en nyexaminerad student förväntas kunna inom legitimationsyrken, och att det därför kan vara relevant att samordna vad studenterna förväntas kunna efter en avslutad utbildning. Däremot så finns det redan krav på vilka kunskaper en student ska få genom utbildningen i de nationella examensmålen. Det är upp till varje lärosäte att utforma utbildningen efter examensmålen, och SFS anser att lärosätena fortsatt måste ha den friheten. Däremot är det viktigt att det är tydligt för studenterna vilka skillnader som finns mellan samma utbildning på olika lärosäten. Det är problematiskt om studenterna inte är medvetna om skillnaderna och därmed inte kan göra informerade val.

5.6 Professorer och andra lärare vid universitet och högskolor

5.6.1 Förenade anställningar för fler yrkesgrupper

SFS tillstyrker förslaget. SFS är positiv eftersom det gör att lärare och forskare får en verksamhetsnära koppling, vilket är positivt för kvaliteten på utbildningen. VFU och teoretisk utbildning ska ha samma innehåll, och därför behövs förenade anställningar. Det borde vara fördelaktigt för studenter om deras lärare också är yrkesverksamma inom området. Tjänsterna som lärare kanske också blir mer attraktiva på detta sätt.

5.6.2 Förenade anställningar även för biträdande lektorer

SFS tillstyrker förslaget, och vi har även tidigare tillstyrkt ett liknande förslag i ett annat remissvar.⁵

Däremot vill vi på nytt framföra vad vi skrev i det tidigare remissvaret:

“Vad gäller förslaget att även biträdande lektorer ska kunna vara föremål för förenade anställningar är SFS i huvudsak positiva. Det uppstår dock en fråga om anställningens längd, i och med att det i praktiken motsvaras av färre arbetade timmar än en vanlig tjänst som biträdande lektor. Ska tiden för anställningen anpassas utifrån tjänstgöringsgraden, så att

---

⁴ SFS remissvar Tryggare i vårdyrket - en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska (SOU 2022:35).

https://sfs.se/wp-content/uploads/2022/10/SFS-remissvar-P2-7_2223-Tryggare-i-vardyrket-en-oversyn-av-vissa-fragor-inom-utbildning-till-sjukskoterska-och-barnmorska-SOU-2022_35.pdf

⁵ SFS remissvar Förslag till ändringar för att öka mobiliteten tidigt i den akademiska karriären.

https://sfs.se/wp-content/uploads/2024/04/P2-39_2324-SFS-remissvar-Forslag-till-andringar-for-att-oka-mobiliteten-tidigt-i-den-akademiska-karriaren.pdf

exempelvis den som tjänstgör som biträdande lektor på motsvarande 50 % inom ramen för en förenad anställning ska anställas för åtta till tolv år istället för ordinarie fyra till sex år? SFS anser att det är lämpligt att anställningstiden förlängs i motsvarande grad, eftersom det är svårt att hinna meritera sig under fyra till sex år på deltid. SFS anser att denna fråga bör förtydligas i författningstexten. Det bör även göras en följdändring i 3 kap 12 a § HF andra stycket så att den som tjänstgör som biträdande lektor på deltid kan få sin tjänst förlängd med upp till två år omräknad till tjänstgöringsgraden.”

5.6.3 Satsning på forskarskolor där forskningen är underdimensionerad

SFS avstyrker förslaget. SFS vill här vara tydliga med att det är den statliga styrningen vi är emot, och inte forskarskolor som sådana.

SFS föreslår istället att regeringen ser till att lärosätena har ekonomiska förutsättningar att ta ansvar för forskarutbildningen, snarare än att regeringen ska göra särskilda satsningar inom specifika områden. Det ligger i lärosätenas intresse att säkerställa att doktorander utbildas inom de områden som idag är underdimensionerade, eftersom det behövs lärare och forskare inom dessa för att högskoleutbildningarna ska kunna bedrivas med hög kvalitet och forskningsanknytning i framtiden. Därför är det positivt om lärosätena ges stabila ekonomiska förutsättningar genom statlig finansiering, dock inte en detaljstyrd sådan.

Övrig kommentar: Studentrepresentation

I det tilläggsuppdrag som Nationella vårdkompetensrådet fick av regeringen i maj 2024 framgår att Nationella vårdkompetensrådet ska “samordna, stödja och följa upp de regionala vårdkompetensrådets arbete med den nationella planen för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning”.

Här vill SFS rikta kritik mot att det saknas studentrepresentation både i de regionala vårdkompetensråden och i Nationella vårdkompetensrådet. Det är synnerligen viktigt att studentperspektivet finns med i de regionala vårdkompetensråden vid implementeringen av den nationella planen.

SFS föreslår därför att det införs krav på studentrepresentation i de regionala vårdkompetensråden vid implementeringen av den nationella planen.

Rasmus Lindstedt

Ordförande

rasmus.lindstedt@sfs.se

070-545 75 57

Tilda Jalakas

Studentrepresentant i SUHF:s expertgrupp
för professionsutbildningar inom hälso- och
sjukvården

Mathilda Fredriksson

Politisk sekreterare

mathilda.fredriksson@sfs.se

076-544 01 02